

concerto
BUDAPEST

MAGYAR KINCSEK

Berecz Mihály
és a Concerto Budapest

2022. MÁRCIUS 8. 19.30 | Pesti Vigadó

FRANZ SCHMIDT

Notre Dame – Intermezzo

FRANZ SCHMIDT

Változatok egy huszárdalra

LISZT FERENC

Magyar fantázia zongorára és zenekarra (S 123, LW H12)

-szünet-

LISZT FERENC-WEINER LEŐ

h-moll szonáta (nagyzenekari átírat)

Közreműködik: **Berecz Mihály** – zongora

Concerto Budapest

Vezényel: **Keller András**

BERECZ MIHÁLY

„Egy historikus előadásnak nem kell szükségszerűen korabeli hangszereken megszólalnia. A dolog valójában a zeneszerző kottairásának és zenei jelzéseinek történeti kontextusban való értelmezéséről szól” – nyilatkozta Berecz Mihály a londoni Királyi Zeneakadémia Harriet Cohen Bach-díjának elnyerése után. A fiatal magyar pianista művészi horizontján egyébként a legfontosabb helyet Bach, Beethoven és Bartók foglalja el, akiknek alkotásait egyaránt igyekszik a művek saját, stilisztikai értelemben természetesen igen különböző szövegkörnyezetéhez hűen megszólaltatni. A Junior Prima díjas Berecz Mihály, bár voltaképpen még mindig pályakezdő, nemzetközi értelemben is egyre keresettebb művész. 2018-ban első díjat nyert a II. Manhattan Nemzetközi Zenei Versenyen, 2021-ben pedig Liszt-Bartók-díjat kapott a 15. Anda Géza Nemzetközi Zongoraversenyen.

KELLER ANDRÁS ÉS A CONCERTO BUDAPEST

A Concerto Budapest Magyarország egyik vezető nagyzenekara. Egyéni hangzásával, nagy ívű műsorszerkesztésével különleges és meghatározó szereplője a magyar és nemzetközi zenei életnek. Széles repertoárja a jól ismert klasszikusoktól napjaink kortárs darabjaiig terjed. Progresszív karaktere elementáris erővel nyilvánul meg zenészei játékában. A Concerto Budapest visszatérő vendégei olyan világhírű művészek, mint Gidon Kremer, Heinz Holliger, Isabelle Faust, Boris Berezovsky, Jevgenyij Koroljov. Művészeti igazgatója 2007 óta Keller András, hegedűművész, karmester, a Keller Quartet alapítója. Keller szólistaként, koncertmesterként és kamarazenészként is világszerte elismert muzikus. Számtalan nemzetközi díja mellett Magyarországon elnyerte a Liszt Ferenc-, Bartók-Pásztory-, illetve a Kossuth-díjat. 2016. januárja óta a londoni Guildhall School of Music and Drama kiemelt hegedűprofesszora.

Franz Schmidt pozsonyi kereskedőcsaládba született 1874-ben; a családban magyarul beszéltek, mivel az apának, id. Franz Schmidtnek az édesanyja és a felesége – a zeneszerző édesanyja, a kitűnően zongorázó Ravasz Mária – egyaránt magyar nemzetiségű volt. Az ifjú Franz Schmidt csodagyerekeknek számított, és már gyermekkorában gondos zeneoktatásban részesítette édesanyja és a város néhány zenei notabilitása: a zongorázáson kívül orgonajátékot és zeneelméletet tanult. Még nem volt 14 éves, amikor – nem sokkal a Grassalkovich-palotában adott, nagy feltűnést keltő hangversenye után – családjával együtt Bécsbe költözött, és egész hátralevő életét itt – illetve a közeli Perchtoldsdorfban – töltötte.

Karrierje Bécsben is gyorsan kibontakozott. A bécsi konzervatóriumban – amely akkor még a Gesellschaft der Musikfreunde intézményeként működött, s a későbbi Zene- és Előadóművészeti Akadémia, majd Főiskola elődje volt – cselló szakra járt, közben zeneszerzést tanult, zeneelméletre pedig rövid ideig – visszavonulásáig – Anton Bruckner is oktatta. Tanulmányai végeztével, 1796-tól Schmidt a Bécsi Filharmonikusok és az udvari opera zenekarának csellistájaként tevékenykedett, egészen 1911-ig, illetve 1914-ig. Noha nem ő volt a szólamvezető, Gustav Mahler mindig vele játszatta a csellószólokat. A vele egykorú Schönberghez kölcsönös nagyrabecsülés fűzte (Schmidt a vonósnégyesében is játszott), de olyan különböző egyéniségek, mint Goldmark Károly, Leopold Godowsky vagy Alban Berg is a tisztelői közé tartoztak.

Zenekari működése 1914-ben azért ért véget, mert a zongora tanszak kinevezett professzora lett a konzervatóriumban, ahol már 1901 óta tanított csellót. Széles látókörét jellemzi, hogy 1929-ben tanítványjaival létrehozott egy Pierrot lunaire-előadást, amelyet Schönberg mintaszerűnek nevezett. Addigra Schmidt már az intézmény vezetője volt: igazgatói, majd rektori megbízása 1925-től 1931-ig tartott, és csak egészségi okokból ért véget; a sokat betegeskedő, de az utolsó pillanatig alkotó zeneszerző 1939 elején hunyt el.

Zeneszerzőként Franz Schmidt egész pályája során megmaradt a későromantika és a tonalitáshoz való ragaszkodás képviselőjének: stílusára – J. S. Bachon kívül – Bruckner, Brahms és Reger gyakorolt meghatározó befolyást. Ezzel együtt gazdag harmóniai fantáziája és színérzéke határozott egyéni vonásokkal ruházzák fel műveit, amelyek esetenként avantgárd hatásokat is mutatnak. Művei között találunk négy szimfóniát, két vonósnégyest és további különféle kamarazenei darabokat, két operát és egy bibliai tárgyú oratóriumot, egy Beethoven-variációsorozatot és egy versenyművet balkezes zongoraszólamra és zenekarra, továbbá számos orgonadarabot.

Eddig nem említettük azonban zeneszerzői stílusának azt az erőteljes vonását, ami – pusztá származásán túl – egyáltalán indokolja azt, hogy művei a Magyar Kincsek sorozatban felhangozzanak. Ez pedig az egész zeneszerzői pályáján végigvonuló ragaszkodás a magyaros-cigányos stílusú dallamok beépítéséhez különböző kompozícióiba, nem is egyszer azok „főszereplőjeként”. Ma este két olyan Franz Schmidt-mű szólal meg, amelyben a magyaros téma vagy témák állnak a középpontban.

Schmidt legnagyobb közönségsikerét 1902 és 1904 között írta, de az Udvari Operában csak 1914 tavaszán színrekerült első operájával, a Victor Hugo ismert regénye alapján komponált *Notre Dame*-mal aratta. Ebbe beiktatott egy Esmeraldához, a cigánylányhoz kapcsolódó zenekari számot, az *Intermezzót* és a hozzá kapcsolódó Karneváli zenét. Ez a zenekari betét egy évvel korábban írt kompozíció, a zongorára és zenekarra komponált Fantáziadarab újrafogalmazása, persze szólóhangszer közreműködése nélkül, és ezért talán még lendületesebb és szuggesztívebb formában. Ezúttal az *Intermezzót* önmagában, a Karneváli zene nélkül hallhatjuk.

Ezután egy lényegesen későbbi, 1931-ben bemutatott Schmidt-mű, a *Változatok egy huszárdalra* című zenekari kompozíció szólal meg. A darab zenei alap gondolata egy különlegesen nemes metszésű, legényesen pontozott verbunkos dallam, amelynek számos hosszabb-rövidebb variációja érett, rendkívüli zenei fantáziával megáldott és nagyszerűen hangszerelő zeneszerzőre vall, aki helyenként merész diszsonanciákat halmozó, mégis megnyerő és könnyen befogadható variációsorozatot alkotott. A huszár dallam egyébként különös, ködös hangulatú, kromatikával telített, Regerre emlékeztető előjátékból pattan elénk a maga szögesen ellentétes, ruganyos-délceg karakterével.

Liszt Ferencnek a *Magasan repül a daru* kezdetű népies műdal jellegzetes, méltóságjeljes, magyaros pontozású ritmusával kezdődő, népszerű 14. magyar rapszódijára köszön vissza a Magyar fantázia [eredetileg: Fantázia magyar népi dallamokra] című negyedórás, egytétéles zongora-concertino kezdetén. A Liszt-kutatás azonban kimutatta, hogy ez az 1849 és 1852 között írt zenekarkíséretes rapszódia még közelebbi kapcsolatban áll egy jóval korábbi, 1840 körüli, magyaros Liszt-zongoradarabbal. A koncerten felhangzó darab Liszt első kísérlete egy magyaros-cigányos, verbunkost idéző rapszódia zenekari

feldolgozására. Nem meglepő tehát a mű különlegesen üde karaktere, amely a rendkívül virtuóz és különlegesen szabad, rágtönzésszerű előadást sugalló zongoraszólam mellett is átütő hatású. A különböző karakterű lassú és gyors anyagok szellemes összekapcsolása, az expresszív modulációk és harmóniai lelemények is vonzóvá teszik ezt a szuggesztív, 15 perces darabot.

Liszt monumentális, a maga ellentmondásaival együtt is korszakalkotó és megkerülhetetlen *h-moll szonátáját* a nagyszerű tanár és zeneelemző, egy-szersmind a hangszerelés minden csínját-bínját ismerő zeneszerző, Weiner Leó írta át nagyzenekarra pályája vége felé, 1955-ben egy évszázaddal a mű keletkezése után. A vállalkozás nem csupán Liszt művének zongoraközpon-túsága és zongoraszerősége miatt különleges, hanem a darab műfajának, a szonátának az absztrakt jellege miatt is: efféle átdolgozásokra általában programzenei vagy legalábbis zenén kívüli utalásokban gazdag alkotások inspirálják a zeneszerzőket. Weiner azonban meggyőzően bizonyítja, hogy Liszt témáinak jelentős része teljes természetességgel szólal meg egy bizo-nyos hangszeren vagy hangszercsoporton: mély rézfúvósokon, fuvolán vagy éppen szólóhegedűn.

Szöveg: Malina János

Moz art nap

2022. április 3.
vasárnap 11.00-22.00
Zeneakadémia

1 nap | 7 koncert | kiváló szólisták

Művészeti vezető: Keller András

HUNGARIAN GEMS 3.

Mihály Berecz and the Concerto Budapest

SCHMIDT Notre Dame – Intermezzo

SCHMIDT Variations on a Hussar's Song, for Orchestra

LISZT Hungarian Fantasy

- intermission-

LISZT-WEINER Sonata in B minor (arrangement for full orchestra)

Mihály Berecz piano

Concerto Budapest

Conductor: **András Keller**

He was born in Bratislava, which has centuries-old ties with Hungary, and his mother was Hungarian, so Hungarian music culture has every justification in nurturing, at least in part, the memory of Franz Schmidt (1874–1939) and rediscovering his oeuvre. As a former solo cellist of the Vienna Philharmonic Orchestra, but also as a professor and even rector of the Vienna academy of music, Schmidt counts, of course, primarily as a prominent figure in Austrian music history. However, just listen to his works. His strong attachment to the Hungarian-Gypsy-recruiting song tradition, which he blends with the tonal world and structural principles of dense late German Romanticism, becomes immediately evident. In addition to the 1931 orchestral hussar variations of the concert, all this is apparent from the *Intermezzo* of his opera *Notre Dame* based on the Victor Hugo novel and debuting in 1914: Schmidt unmistakably associated such intimately familiar motifs with the character of Esmeralda. On the other hand, the other composer of the night, Franz Liszt, we have always been proud to call our very own. The mutuality of this deep bond is proved by such popular pieces as the *Hungarian Fantasy*, debuting in Pest in 1853. The other masterpiece representing Liszt's oeuvre at the concert is fundamentally "classical" and delicate simultaneously; this time, we can hear the *Sonata in B minor*, the grand-orchestral arrangement that Leó Weiner uses made back in 1955 but was performed for the first time only recently.

CONCERTO BUDAPEST

concertobudapest.hu

